

คติความเชื่อเรื่องพระพิราพที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19

กรุงเทพมหานคร

The belief of Bhairav at Bhartamuni shrine, Suttharam temple,

Soi Taksin 19, Bangkok

ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ์¹

บทคัดย่อ

คติความเชื่อเรื่องพระพิราพที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร เป็นคติความเชื่อเรื่องพระศิวะรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะเด่นแตกต่างจากคติความเชื่อเรื่องพระศิวะในแหล่งอื่น ๆ เนื่องจากการบูชาพระพิราพที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร มีพระภิกษุเป็นผู้นำการประกอบพิธีกรรมบูชาพระพิราพ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของพระศิวะที่อยู่ในรูปยักษ์และเป็นเทพแห่งนาฏศิลป์แขนงต่าง ๆ ของไทย รวมถึงการถวายเนื้อสดแด่พระพิราพ โดยบทความนี้จะนำเสนอขั้นตอนการบูชาพระพิราพ ข้อมูลที่พบจากการประกอบพิธีกรรม และบทวิเคราะห์ถึงคติความเชื่อเรื่องพระศิวะที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสาเหตุของการประกอบพิธีกรรมและคติความเชื่อเรื่องพระพิราพของผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธี

คำสำคัญ: พระพิราพ เรือนพระภรตมุนี คติความเชื่อ

¹อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The belief of Bhairav at Bhartamuni shrine, Suttharam temple, Soi Taksin 19, Bangkok is a kind of the belief of Shiva in Bangkok. This belief is unique from another place because the Bhairav's ritual at Bhartamuni shrine, Suttharam temple, Soi Taksin 19, Bangkok has a Buddhist's monk lead to worship the Bhairav, the fierce form of Shiva and the god of dancing art in Thai. This worship includes worshiper offer raw meat to Bhairav. This article presents procedure of Bhairav's ritual, Bhairav's ritual observation, and analyze about the belief of Bhairav at Bhartamuni shrine, Suttharam temple, Soi Taksin 19, Bangkok that demonstrate cause of the ritual and belief of Bhairav making to the performers and participants of the ritual.

Keywords: Bhairav; Bhartamuni shrine; belief

บทนำ

พระศิวะเป็นเทพสำคัญองค์หนึ่งในศาสนาฮินดู มีพัฒนาการมาจากเทพุทธในยุคพระเวท (ราว 3,500-3,000 ปีก่อน) เป็นเทพเจ้าที่พวกมิชชาชีพสักการะ นอกจากนี้ยังเป็นเทพแห่งการทำลายล้างและเทพเจ้าแห่งฝูงสัตว์ป่า บางครั้งก็ได้รับยกย่องเป็นเทพผู้รักษาความยุติธรรม ในฐานะที่เป็นเทพแห่งฝูงสัตว์บางทีก็ปรากฏกายเป็นวัว (ผาสุข อินทรารุช, 2520, หน้า 7) จนถึงยุคมหากาพย์ (ราว 2,500 ปีมาแล้ว) พระศิวะได้กลายเป็นหนึ่งในพระตรีมูรติ (3 เทพสูงสุดของศาสนาฮินดู)

ซึ่งพระศิวะก็ยังคงเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นเทพแห่งการทำลาย มีทั้งรูปแบบที่ดุร้ายและไม่ดุร้าย (Wilkins, 1983, p. 263) จนถึงปัจจุบันคติความเชื่อพระศิวะก็ยังปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาโดยตลอด ซึ่งปรากฏในรูปแบบของศาลเทวรูป รวมถึงวัดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่ยังจัดเทศกาลของพระศิวะ โดยผู้คนทั่วไปก็สามารถเข้าร่วมในเทศกาลหรือพิธีกรรมดังกล่าวได้ และปรากฏอยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของไทย ทั้งในระดับราชสำนักและระดับประชาชนทั่วไป เนื่องจาก

ผู้คนในปัจจุบันมีความเชื่อว่าพระศิวะมีคุณสมบัติเป็นเทพแห่งการประทานพร ทำให้ผู้คนสมความปรารถนาโดดเด่นกว่าเทพองค์อื่น ๆ โดยสถานที่หนึ่งที่ปรากฏการประกอบพิธีกรรมบูชาพระศิวะในรูปของพระพิราพที่ตั้งอยู่ที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร

ที่มาของพระศิวะในรูปของพระพิราพ

พระพิราพเป็นเทพที่มีรูปเป็นยักษ์ ตามคติของคนไทย โดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพเป็นศิลปินเชื่อกันว่าพระพิราพนี้เป็นเทพแห่งนาฏศิลป์และคีตศิลป์แขนงต่าง ๆ ของไทย ซึ่งพระพิราพนี้ มีการสันนิษฐานกันว่าคงกลายมาจากความเชื่อการนับถือพระไภรเวในอินเดีย ซึ่งเป็นปางดุร้ายของพระศิวะ และยังมีความสัมพันธ์กับนาฏศิลป์ที่มีปางพ้อนรำท่าหนึ่งเรียกว่า “วิจิตรตามทวะ” (ทิพยจักร, 2551, หน้า 49) โดยการสร้างเทวรูปพระไภรเวและการให้คุณสมบัติดุร้ายนั้น ก็เพื่อการปราบความชั่วร้ายอื่น ๆ ที่คอยเบียดเบียนมนุษย์ (Stutley, 1985) ดังนั้นจุดประสงค์ของการบูชาพระไภรเวก็เพื่อให้พระไภรเวขับไล่สิ่งชั่วร้ายทั้งปวงให้ออกไป

จากชีวิต และผู้บูชาก็พบแต่ความสุขตามที่ตนเองปรารถนา (จตุรวิทย์, 2551, หน้า 84) ซึ่งที่มาของพระไภรเวปรากฏในคัมภีร์กฤมปะปุราณะ ได้กล่าวไว้ว่า ครั้งหนึ่งฤๅษีได้ถามพระพรหมว่า ใครเป็นผู้สร้างจักรวาล พระพรหมได้ตรัสว่า พระองค์เองเป็นผู้ที่สร้างทันใดนั้นพระศิวะก็ปรากฏกาย และตรัสว่า พระองค์ต่างหากที่เป็นผู้สร้างจักรวาล แต่พระพรหมไม่ยอมรับ จึงเกิดการต่อสู้กัน พระพรหมทรงเนรมิตกายใหญ่โต มี 5 เศียร ส่วนพระศิวะก็ปรากฏกายในรูปของไภรเวต่อสู้กับพระพรหม ในที่สุดพระศิวะก็ได้ตัดเศียรที่ห้าของพระพรหม แต่เนื่องจากพระพรหมถือเพศพราหมณ์ การทำร้ายพราหมณ์จึงถือเป็นบาปใหญ่ เศียรที่ห้าของพระพรหมจึงติดอยู่กับพระหัตถ์ของพระศิวะ ไม่สามารถสะบัดให้หลุดออกไปได้ จึงได้ตรัสถามพระพรหมว่าควรทำอะไร พระพรหมจึงทรงให้พระศิวะออกไปจาริกแสวงบุญเป็นเวลา 12 ปี จนกระทั่งไปถึงเมืองกาลิ เมื่อได้ทรงชำระล้างกายในแม่น้ำคงคาแล้วเศียรที่ห้าของพระพรหมจึงหลุดออก เมื่อเศียรที่ห้าของพระพรหมหลุดออกแล้ว พระศิวะจึงเสด็จกลับเขาไกรลาส (Rao, 1968, pp. 174-176)

ดร. มัทนี รัตติน (2516) สันนิษฐานว่า พระไภรเวในอินเดียกับพระพิราพของไทยมีความเชื่อมโยงกัน เพราะเหตุว่าพระไภรเวถือเป็นปางหนึ่งของพระศิวะ ซึ่งถือเป็นเทพแห่งการฟ้อนรำและผู้ที่กำหนดนาฏศิลป์ของอินเดียที่มีปางสำคัญเรียกว่า “พระศิวนาฏราช” ส่วนพระพิราพของไทยก็เป็นเทพที่เป็นเจ้าแห่งนาฏศิลป์เช่นกัน นอกจากนี้ ดร. มัทนียังเชื่อมโยงต่อไปอีกว่าผู้ที่รำน้ำพาพหัยพระพิราพนั้นไม่ใช่ลักษณะของยักษ์ธรรมดา แต่เป็นการร่ายรำของเทพที่เทียบได้กับการร่ายรำของพระศิวะ ที่แฝงหลักปรัชญานาฏศิลป์ชั้นสูงที่ว่าการสร้างสรรคและการทำลายนั้นแม้เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกัน แต่ก็เป็นที่รักษาคุณภาพของสรรพสิ่งอีกด้วย

พระพิราพถือเป็นเทพที่ผู้คนในวงการนาฏศิลป์ไทยต่างให้ความเคารพยำเกรงมาก โดยผู้ที่อยู่ในวงการนาฏศิลป์ เมื่อเดินผ่านรูปพระพิราพก็ต้องยกมือไหว้ทุกครั้ง เพราะหากไม่ทำความเคารพแล้ว ผู้ที่อยู่วงการนาฏศิลป์จะมีความเชื่อว่าพระพิราพอาจบันดาลผลร้ายต่าง ๆ เช่น การเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุแก่ผู้ที่ไม่ทำความเคารพได้ นอกจากนี้ ในประเทศไทยได้ปรากฏคาถาบูชาไหว้ครูพระพิราพของ

ครูอาคม สายาคม ที่ถือว่าเป็นบทไหว้ครูพระพิราพที่มีความสมบูรณ์ที่สุด (ประพันธ์ สุนทรชาติ, 2522, หน้า 60)

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร

เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 นี้เป็นสถานที่แสดงศิลปกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพิราพ ซึ่งเป็นปางหนึ่งของพระศิวะ เช่น หัวโขนพระพิราพของครูถึกซึ่งเป็นครูสอนบทเจรจาในสมัยรัชกาลที่ 6 รวมถึงเป็นสถานที่รวมตัวกันของผู้ที่นับถือพระพิราพ ซึ่งมีพระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณ เป็นผู้สร้างผลงานและเป็นผู้ประกอบพิธีเกี่ยวกับพระพิราพ นอกจากนี้ เรือนพระภรตมุนียังเป็นกุฏิของพระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณ ก่อนที่พระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณ อุปสมบทเป็นภิกษุอยู่ที่วัดสุทธาราม ท่านเคยศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ สาขาศรีयाงค์ไทย และคิดศิลป์ไทย และได้รับพระราชทานรางวัลศาสตรเมธี สาขาช่างศิลป์ไทยด้านการประดิษฐ์หัวโขน จากมูลนิธิศาสตราจารย์ ม.ล. ปิ่น มาลากุล เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2544 (พ่อครู (พระศิริพงศ์ ครูพันธ์กิจ), 2557)

ในเรื่องพระกรตมุนิยังปรากฏบทบูชาพระพิราพอย่างย่อ เป็นภาษาสันสกฤต เขียนว่า “นะมะสิวายะ” ซึ่งก็คือบทบูชาพระศิวะนั่นเอง โดยตัว “ยะ” เมื่อถอดออกมาเป็นคาถาและคำแปลอีกตามที่ (จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, 2545, หน้า 24) เรียบเรียงไว้จะได้ว่า

“ยักษะ สะวะรุปะ หล้า ธารายะ
ปินากะ หัสสะตายะ สนาตะนายะ
ทิวะยายะ เทวายะ ทิคัมพรายะ
คัสสะไม ขการายะ นมะสิวายะ

พระศิวะที่ทรงอยู่ในรูปของยักษ์ ที่ทรงมุ่นมวยผม ที่ทรงถือธนู (หอก) ปินากะ ที่เป็นพระเป็นเจ้าที่มีมาแต่ดั้งเดิม (ไม่ได้เกิดจากการสร้างของผู้ใด) ที่อยู่ในสวรรค์ ที่เป็นเทพเปลือยพระวรกาย อักษร “ย” คือพระศิวะ ข้าฯ ขอไหว้พระศิวะพระองค์นั้น”

พิธีกรรมการบูชาพระพิราพที่เรือนพระกรตมุนิ วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร

เรือนพระกรตมุนิเปิดให้คนทั่วไปเข้าชมและเข้าร่วมพิธีได้ทุกวันเสาร์ เวลา 12.00-15.00 น. ซึ่งคนที่มาร่วมพิธีโดยมากเป็นผู้คนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพระพิราพอยู่แล้ว และมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อประกอบพิธี

ซึ่งผู้ร่วมพิธีนำเครื่องเช่น ไหว้พระพิราพตัวเอง มีทั้งผลไม้ เนื้อหมูสด ขนมหวาน สุรา น้ำหวาน ไก่ต้ม ไก่สด พักทอง ฯลฯ

พิธีกรรมส่วนใหญ่มักเป็นการสวดบูชาพระพิราพ โดยพระศิริพงษ์ ดิสุสากรโณ ซึ่งเริ่มในเวลาประมาณ 13.00 น. บทที่ใช้สวดนั้นมีทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย มีเนื้อหาให้ผู้ร่วมพิธีมีโชคดี ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ ซึ่งการสวดบูชาพระพิราพใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ในพิธีมีพระ 4 รูปเข้าร่วมพิธีด้วย โดยนั่งร่วมกับผู้ร่วมพิธี หลังเสร็จพิธีพระศิริพงษ์ ดิสุสากรโณแจกเทวรูปพระพิราพ และเศียรพระพิราพแก่ศิษย์ นอกจากนี้ยังมีเครื่องรางของขลังอื่น ๆ เช่น ปลัดจิก ผงแป้ง เป็นต้น จากนั้นผู้ร่วมงานลาของที่ใช้ประกอบพิธีมาบริโภคน (ยกเว้นสุรา) ส่วนเนื้อหมูกับไก่สดก็นำไปทำกับข้าว ทั้งนี้ ผู้ที่นำรูปพระพิราพกลับไปบูชาที่บ้านจะต้องมีข้อปฏิบัติดังนี้ (พระศิริพงษ์ คุรุพันธ์กิจ, 2548, หน้า 56)

1) โดยปกติจะไม่นำศีรษะครูพระพิราพเข้าบ้าน

2) เทวรูปพระพิราพโดยปกติจะไม่นำกลับไปบูชาที่บ้าน เพราะมีความเชื่อหากบูชาไม่ถูกวิธีจะส่งผลร้ายมากกว่าผลดี

3) หากจะบูชาพระพิราพที่บ้านควรบูชาเป็นรูปภาพจะเหมาะสมที่สุด

4) การบูชาวัตถุมงคลพระพิราพ เช่น สร้อย หรือพระพิมพ์ ให้หันหน้าพระพิราพออกด้านนอก อย่าหันเข้าตัว เพราะมีความเชื่อว่า หากหันเข้าตัวจะส่งผลร้ายมากกว่าผลดี

5) การบูชาพระพิราพควรจะบูชาคู่กับพ่อแก่พระภรตมุนี (ฤๅษี) เพราะถือว่าเป็นของคู่กัน องค์หนึ่งฤทธิ์แรง อีกองค์หนึ่งเมตตา ทำให้สมดุลซึ่งกันและกัน

6) การบูชาพระพิราพที่บ้านไม่ควรใช้เนื้อสดบูชา เพราะผู้ที่บูชาด้วยเนื้อสดได้นั้นต้องเป็นผู้มีคาถาอาคมคุ้มตัว หากไม่มีคาถาอาคมแล้วอาจส่งผลร้ายได้ การบูชาพระพิราพที่บ้านจึงควรใช้เพียงไข่ดิบ ข้าวตอก และน้ำผึ้ง

รูปที่ 1 พระศิริพงศ์ประกอบพิธีบูชาพระพิราพ

รูปที่ 2 เทวรูปพระพิราพที่จัดทำโดยพระศิริพงศ์

รูปที่ 3 พระศิริพงศ์แจกวัตถุมงคลแก่ลูกศิษย์
ซ้ายมือคือ เครื่องเซ่นไหว้พระพิราพ

รูปที่ 4 ภายในเรือนพระภรตมณี ประกอบด้วย
เครื่องดนตรีไทย และประณีตศิลป์อื่น ๆ

ข้อมูลที่พบในการประกอบพิธีกรรมที่เรือน พระภรตมณี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร

เทวรูปพระพิราพที่ปรากฏอยู่ในเรือนพระภรตมณี พบว่า มีพระพักตร์เป็นยักษ์สีดำ มีเขี้ยว ไม่สวมสิราภรณ์ ไม่สวมเสื้อ ประทับนั่งในท่าลีลาสนะ (พระบาทซ้ายห้อยลงกับพื้น ส่วนพระบาทขวาขยักขึ้นอยู่ในท่าขัดสมาธิ) พระหัตถ์ขวาทรงทำท่าประทานอภัย ส่วนพระหัตถ์ซ้ายวางอยู่บนพระเพลาคล้อยซ้าย

ยัชโญปวีต ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นยักษ์ของพระพิราพ ส่วนพระหัตถ์ที่ทำท่าประทานอภัย ก็เป็นการแสดงออกว่าพระพิราพหรือพระไภรเวพร้อมที่ประทานอภัยให้แก่ผู้ที่บูชาพระองค์ นอกจากนี้ เทวรูปพระพิราพจะไม่วางอยู่เหนือพระพุทธรูป พระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ แต่สามารถวางอยู่ในระดับเดียวกับรูปพระฤๅษีได้ (ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ, 2557, หน้า 279)

การบูชาพระพิราพที่เรือนพระภรตมณี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร พบว่า มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ พระภิกษุในพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นผู้นำในการประกอบพิธีคือ พระศิริพงศ์ ดิสุสากร โณ เนื่องจากก่อนที่พระศิริพงศ์ ดิสุสากร โณจะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เคยเป็นอาจารย์สอนนาฏศิลป์มาก่อน ซึ่งนับถือพระพิราพในฐานะครูทางนาฏศิลป์ พระพิราพตามความเชื่อของคนไทยคือ พระไภรเว ซึ่งเป็นปางดุร้ายของพระศิวะ รวมถึงการเชื่อมโยงว่าพระศิวะเป็นเจ้าของนาฏศิลป์ (ปางนาฏราช) ทำให้ผู้คนมีความเชื่อว่าพระพิราพเป็นครูทางนาฏศิลป์ ซึ่งปกติแล้วผู้ประกอบพิธีบูชาพระศิวะมักเป็นพราหมณ์ในศาสนาฮินดู หรือ

หากเป็นพิธีบูชาพระพิราพในการไหว้ครู
นาฏศิลป์ของไทย ก็จะมีครูชั้นผู้ใหญ่ทาง
นาฏศิลป์หรือพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี
(จตุรวิทย์, 2551, หน้า 83)

สิ่งของที่นำมาถวายพระพิราพที่เรือน
พระภตรมุณี พบว่า มีลักษณะพิเศษแตกต่าง
จากสถานที่อื่นกล่าวคือ ของที่ใช้ถวายพระพิราพ
ประกอบด้วยเนื้อสัตว์ดิบและที่ผ่านการต้ม
ให้สุกแล้ว ได้แก่ เนื้อหมู และเนื้อไก่ รวมถึง
การถวายสุราร่วมกับการถวายผลไม้ประเภท
ต่าง ๆ เช่น ส้ม ส้มโอ กล้วย แดงโม สับปะรด
มะพร้าวอ่อน ซึ่งการถวายเนื้อสัตว์และสุรา
แด่พระพิราพ อาจอธิบายได้ว่า คติความเชื่อ
ของคนไทยเกี่ยวกับพระพิราพคือ ยักษ์ที่ดุร้าย
และมากไปด้วยกิเลส โปรดการบริโภคเนื้อสัตว์
กับสุรา (กรมศิลปากร, 2550) ซึ่งการบูชา
พระศิวะปางอื่น ๆ โดยทั่วไปนิยมถวายเพียง
ผลไม้และนมวัว ส่วนสุราและเนื้อสัตว์ถือเป็น
ของต้องห้าม อย่างไรก็ตาม ยังมีความเชื่อกัน
อีกว่า ในการถวายสิ่งของต่าง ๆ นั้น บริวาร
ของพระพิราพจะไม่ใช้ผู้มารับสิ่งของเหล่านั้น
เพราะพระพิราพมีภาวะเป็นทิพย์ไม่ต้องรับ
สิ่งของใด ๆ แล้ว แต่บริวารของพระพิราพที่
ส่วนใหญ่เป็นอสูรและยักษ์ยังต้องการสิ่งของ

เหล่านั้นอยู่ และบริวารเหล่านั้นก็สามารถ
บันดาลคุณโทษแก่มนุษย์ได้ โดยพระพิราพ
ตามความเชื่อของคนไทยคือ พระไภรวะ
ซึ่งเป็นปางหนึ่งของพระศิวะที่มีคุณสมบัติ
ในการบันดาลพรให้แก่ผู้ที่บูชาพระองค์
นอกจากนี้ หลังจากที่พระอาจารย์ศิริพงษ์
ดิสุสากร โณประกอบพิธีเสร็จแล้ว ก็นำ
เนื้อสัตว์ดังกล่าวไปประกอบอาหาร แล้วผู้ที่
เข้าร่วมพิธีก็แบ่งอาหารนั้นไปบริโภค ซึ่งคติ
ความเชื่อเรื่องการนำอาหารที่ใช้ประกอบพิธี
บูชาเทพเจ้าเสร็จแล้วมาบริโภคเพื่อเป็น
สิริมงคลนั้น เป็นธรรมเนียมปฏิบัติโดยทั่วไป
ของคนไทย (ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อุรุยา,
2551, หน้า 79-80)

ด้านการแต่งกาย พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมพิธี
บูชาพระพิราพในเรือนพระภตรมุณี วัดสุทธาราม
ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ไม่ได้เคร่งครัด
ในเรื่องของการแต่งกายเพียงแต่มีการแต่งกาย
ให้รัดกุมเนื่องจากมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธี
นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมพิธีจะไม่นิยมแต่งกายด้วย
เสื้อผ้าสีหม่นหรือสีดำ เพราะไม่เป็นมงคล
และยังมีความเชื่อว่าพระพิราพนอกจากจะเป็น
เจ้าแห่งนาฏศิลป์แล้ว ยังเป็นเจ้าแห่งความตาย
อีกด้วย การแต่งกายด้วยสีหม่นหรือสีดำ

จึงเป็นอาถรรพ์แก่ตนเอง ซึ่งการไม่สวมเสื้อสีหม่นเข้าร่วมงานมงคลถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติโดยทั่วไปของคนไทย ทั้งนี้ หากเป็นการเข้าร่วมพิธีที่เกี่ยวข้องเนื่องทางศาสนาตามคติความเชื่อของคนไทย ผู้เข้าร่วมพิธีมักสวมชุดขาวเพราะมีความเชื่อว่าสีขาวเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์ อย่างไรก็ตาม การแต่งกายเข้าร่วมพิธีการบูชาพระสิวะโดยทั่วไปของชาวฮินดูก็ไม่ได้เคร่งครัดเรื่องการแต่งกายเนื่องจากชาวฮินดูเชื่อว่าหากบูชาเทพเจ้าด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่ว่าอยู่ในสถานะใดก็ทำให้เทพเจ้าพอใจและประทานพรตามที่ตนปรารถนาได้ (วิทยาศักยภินันท์, 2549, หน้า 135)

การประกอบพิธีกรรมที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 ของพระศรีพวงค์ ดิสุสากรโณ ไม่ได้เจาะจงว่าผู้ที่เข้าร่วมพิธีต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะ และผู้เข้าร่วมพิธียังมีพระภิกษุร่วมด้วย แต่การประกอบพิธีกรรมนั้นก็เพียงแค่เป็นการแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระพิราพที่สามารถคลบนันดาลให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้ ผู้เข้าร่วมพิธีมีจำนวนเพศหญิงและเพศชายใกล้เคียงกัน ไม่มีชาวไทยเชื้อสายอินเดียเข้าร่วมพิธี เนื่องจาก

การนับถือพระพิราพในฐานะครูแห่งดนตรีและนาฏศิลป์ไม่ปรากฏในคติความเชื่อศาสนาฮินดูดั้งเดิม แต่ชาวฮินดูนับถือพระสิวะปางนาฏราชว่าเป็นเทพแห่งนาฏศิลป์ ซึ่งแสดงถึงการรับอิทธิพลคติความเชื่อเรื่องพระสิวะเป็นเทพแห่งนาฏศิลป์จากอินเดียของไทย อย่างไรก็ตาม ได้เกิดการปรับเปลี่ยนคติความเชื่อดังกล่าวจนไม่เหลือเค้าของคติความเชื่อดั้งเดิม (ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ์, 2557, หน้า 280)

เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ยังเป็นสถานที่ที่เปิดให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมสามารถเช่าเทวรูปพระพิราพ พระพิมพ์พระพิราพ และวัตถุมงคลอื่น ๆ ที่สร้างโดยพระศรีพวงค์ ดิสุสากรโณ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ศรัทธาสามารถนำเทวรูปและวัตถุมงคลอื่น ๆ กลับไปบูชาที่บ้าน ทางเรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ก็ได้ค่าเช่าวัตถุมงคลเป็นทุนในการประกอบพิธีกรรมที่จัดขึ้นทุกวันเสาร์ ซึ่งการเช่าวัตถุมงคลกลับไปบูชาที่บ้านถือเป็นคติความเชื่อที่สำคัญของคนไทย ทั้งนี้ การบูชาพระสิวะของชาวฮินดูมักไม่ปรากฏว่าทางเทวาลัยมีการให้เช่าวัตถุมงคลกลับไปบูชาที่บ้าน แต่ปรากฏการเบิกเนตรคือการที่

ศาสนิกชนนำวัตถุมงคลมาจากบ้าน แล้วให้พราหมณ์ประกอบพิธีให้กับวัตถุมงคลนั้น เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ เรือนพระภรตมุณี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ไม่ปรากฏกล่องรับบริจาคเงินเพื่อบำรุงรักษาสถานที่ ซึ่งแตกต่างจากสถานที่อื่น ๆ ที่ปรากฏกล่องรับบริจาคเงิน อาจแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมพิธีบูชาพระพิราพ มีจุดประสงค์เพื่อการรวมตัวของผู้ที่ศรัทธาต่อพระพิราพเท่านั้น (ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ, 2557, หน้า 280)

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การสร้างพื้นที่ทางอำนาจของพระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณ เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีความรู้รวมถึงผู้เข้าร่วมพิธีเชื่อกันว่าพระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณเป็นผู้ที่สามารถประกอบพิธีได้อย่างถูกต้อง และสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพระพิราพ ซึ่งคติความเชื่อดังกล่าวอาจเทียบเคียงได้กับการบูชาเทพเจ้าของชาวฮินดูที่ต้องมีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี เพราะชาวฮินดูมีความเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมที่สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องประกอบพิธีโดยพราหมณ์ เนื่องจากพราหมณ์เป็นกลุ่มคนที่ชาวฮินดูเชื่อว่าสามารถติดต่อกับเทพเจ้าได้ (ธีระนันท์

วิชัยดิษฐ, 2557, หน้า 300)

การประกอบพิธี ต้องมีของที่ใช้ถวายต่อพระพิราพ โดยผู้เข้าร่วมพิธีเป็นผู้นำมาเอง เช่น เนื้อหมูสด ไก่สด สุรา ผลไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ ก่อนและหลังจากการบูชาพระพิราพ มีบทสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ผู้มาร่วมงานก็ยกของที่ใช้ถวายต่อพระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณทั้งหมด แล้วพระศิริพงศ์ ดิสุสากรโณก็จะนำสิ่งของเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์หรือเก็บสะสมไว้เอง เช่น การนำเนื้อหมูสด ไก่สด ไปประกอบอาหารเพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีรับประทานร่วมกัน หรือการเก็บสุราไว้หลังกุฏิ (ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ, 2557, หน้า 281)

จากข้อมูลที่ค้นพบข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบูชาพระพิราพที่เรือนพระภรตมุณี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร มีจุดประสงค์เพื่อการขอพรให้ตนเองประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ซึ่งตรงกับคุณสมบัติของพระพิราพ อันเป็นปางหนึ่งของพระศิวะ ในเรื่องการประทานพรแก่ผู้ที่บูชาพระองค์ ซึ่งการบูชาพระพิราพนี้ ได้มีการบูชาตามแนวของพุทธศาสนา ได้แก่ การบูชาพระรัตนตรัย ก่อนจะบูชาพระพิราพ หรือการที่พระศิริพงศ์

ดิสสุสารโณ เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรม เนื่องจากก่อนที่พระศิริพงศ์ ดิสสุสารโณ จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้เคยประกอบ อาชีพครูสอนนาฏศิลป์และดนตรีไทยมาก่อน ซึ่งผู้คนในวงการนาฏศิลป์และดนตรีไทย มักนิยมบูชาพระพิราพในฐานะบรมครูทาง นาฏศิลป์และดนตรีไทย โดยคติความเชื่อ ดังกล่าวอาจเชื่อมโยงกับการบูชาพระศิวะ ปางนาฏราช ที่ถือว่าเป็นเจ้าแห่งการร่ายรำ ตามคติความเชื่อเรื่องพระศิวะของอินเดีย (ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, 2553, หน้า 41)

ด้านผู้เข้าร่วมพิธีกรรมบูชาพระพิราพ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีความศรัทธาใน คุณสมบัติการประทานพรให้สมหวังด้านต่าง ๆ ของพระพิราพอยู่แล้ว จึงมาเข้าร่วมพิธีกรรม เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่ตนเอง หวังไว้ ทั้งนี้ พบพระภิกษุจำนวนหนึ่งในวัด สุทธารามเข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าวด้วย ซึ่ง พระศิริพงศ์ ดิสสุสารโณถือว่าพระพิราพเป็น เทพองค์หนึ่งในพุทธศาสนา

ด้านสิ่งของที่ใช้ถวายพระพิราพ มีทั้ง ผลไม้ ดอกไม้ เนื้อสัตว์ทั้งดิบและสุก สุรา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถหาซื้อได้ทั่วไป แสดงให้เห็นถึงความสะดวกในการบูชาพระพิราพของ

ผู้มาร่วมพิธี ทั้งนี้ เมื่อประกอบพิธีกรรมเสร็จ แล้วก็จะนำสิ่งของที่ถวายพระพิราพมาบริโภค เพื่อความเป็นสิริมงคล ยกเว้นสุราที่พระศิริพงศ์ ดิสสุสารโณจะให้ลูกศิษย์วัดนำไปเก็บไว้ที่ หลังกุฏิ

ที่เรือนพระภรตมุนี ยังมีการบูชา วัตถุมงคลต่าง ๆ เช่น เทวรูปพระพิราพ จี๋ห้อยคอพระพิราพ เป็นต้น ซึ่งรายได้ที่ได้ จากการจำหน่ายวัตถุมงคลก็เป็นส่วนหนึ่ง ในการนำมาประกอบพิธีกรรม นอกจากนี้ การเข้าวัตถุมงคลกลับไปบูชาที่บ้าน ก็อาจ มีผลทำให้ความศรัทธาต่อพระพิราพเพิ่มขึ้น และทำให้ผู้เข้าเข้าร่วมพิธีกรรมการบูชา พระพิราพได้ (ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ, 2557, หน้า 280)

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปแล้ว คติความเชื่อเรื่อง พระศิวะที่เรือนพระภรตมุนี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ถือเป็นคติ ความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่างคติความเชื่อ เรื่องพระศิวะในศาสนาฮินดู คติความเชื่อ ในพุทธศาสนา และคติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่สามารถบันดาลสิ่งต่าง ๆ

ให้แก่ผู้ที่บูชาสมหวังได้ ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนที่ดำรงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่เสมอในกรุงเทพมหานคร โดยมีพระภิกษุเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เนื่องจากผู้มาร่วมพิธีกรรมเป็นผู้ที่นับถือพุทธศาสนาอยู่แล้ว จึงทำให้การบูชาพระพิราพไม่ขัดต่อความเชื่อดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม การบูชาพระพิราพที่เรือนพระภตรมุณี วัดสุทธาราม ซอยตากสิน 19 กรุงเทพมหานคร ก็เป็นการบูชาในคุณสมบัติของพระพิราพเท่านั้น ไม่มีพิธีกรรมที่แสดงถึงหลักปรัชญาดั้งเดิมของอินเดียเกี่ยวกับการบูชาพระพิราพอันเป็นปางหนึ่งของพระศิวะแต่อย่างใด จึงทำให้การบูชาพระศิวะ (พระพิราพ) มีการปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้คนโดยผู้คนอาจไม่จำเป็นต้องเข้าใจถึงที่มาของความเป็นมาพระพิราพแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (2550). *เอกสารประกอบการเสวนาและทัศนศึกษา: วิถีพราหมณ์ในสังคมไทย*.

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

จตุรวิทย์. (2551). *ปฎิหาริย์เครื่องรางต่างแดน*. กรุงเทพฯ: บี พลัส พับลิชชิง.

จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา. (2545). *เทวสถาน ประวัติและคำสวดสรรเสริญ พระศิวะ พระวิษณุ*

พระพิฆเนศวร. กรุงเทพฯ: เทวสถานโบสถ์พราหมณ์.

ประพันธ์ สุนทรชาติ. (2522). *พระพิราพ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิพร.

ผาสุข อินทรารุข. (2520). *ศาสนาฮินดูและประติมานวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิพย์จักร. (2551). *พระพิราพมหาเทพบันดาลทรัพย์*. กรุงเทพฯ: กรีน-ปัญญาญาณ.

ทองต่อ กล้ายไม้ ณ อยู่ชยา และคณะ. (2551). *เทวสถาน (โบสถ์พราหมณ์) – เสาชิงช้า*.

กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินติ่งท์.

ธีระนันท์ วิชัยดิษฐ์. (2557). *คติความเชื่อเรื่องพระศิวะในกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2325-2556)*.

ศูนย์นิพนธ์คุณูปกต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระศิริพงศ์ ครุพันธ์กิจ. (2548). *พระพิราพ*. กรุงเทพฯ: ทรงสิทธิ์วรรณ.

พ่อครู (พระศิริพงศ์ ครุพันธ์กิจ). (2557). ค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2557, จาก

<http://www.ahingsaka.com/default.asp?content=contentdetail&id=14002>

มัทนี รัตนิน. (2516, ธันวาคม). *พระพิราพ*. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 20 (27).

วิทยา ศักยภินันท์. (2549). *ศาสนาฮินดู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ (บรรณาธิการ). (2553). *พระพิราพ: พ่อแก่นาฏศิลป์และดนตรีการ*

ไม่ใช่ยักษ์เฝ้าสวน แต่เป็นพระอิศวร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล,

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์.

Rao, G. (1968). *Elements of Hindu iconography* (Vol. II). Delhi: Motilal Banarsidass.

Stutley, M. (1985). *The illustrated dictionary of Hindu iconography*. London: Routledge & Kegan Paul.

Wilkins, W. J. (1983). *Hindu mythology, Vedic and Puranic*. Calcutta: Rupa.